

Vårt Dnr: E-20260227-1

Vår ref: Per Segerbäck

Socialdepartementet

Er referens:

s.remissvar@regeringskansliet.se

CC s.sf@regeringskansliet.se

catharina.buhrgard@regeringskansliet.se

Diarienummer: S2025/02028

Yttrande över remissen: ”Remittering av betänkandet Ett datalyft mot fel, fusk och frånvaro (SOU 2025:108)”

1 Våra synpunkter på remissen i sammanfattning

Inledning

Elöverkänsligas Riksförbund instämmer i vikten av att arbeta för att minska fel, fusk och frånvaro. I sammanfattningen föreslås ett omfattande ”datalyft” för att minska felaktiga utbetalningar inom socialförsäkringen, liksom ett flertal andra system som bygger på digitalisering.

För personer som lever i digitalt utanförskap; som aldrig kommer att kunna använda vanliga digitala verktyg såsom ”smartphone” eller dator t ex på grund av motoriska störningar/svårighet att styra sina fingrar eller som lever med funktionsnedsättningen elöverkänslighet, innebär utredningens förslag både svårigheter och betydande risker att inte erhålla det stöd man har rätt till eller att felaktigt bli anklagad för fusk.

Särskilda åtgärder och bemötande från myndigheter gentemot personer som bara klarar av ”analog” kommunikation, antingen via mänsklig handläggare eller skriftligt behöver skrivas in i lagförslaget.

Problembeskrivning	Önskade förtydliganden / åtgärder
<p>1. Presumtion om korrekthet – <i>Kap. 4.4</i> (s. 78-79) ger myndigheten rätt att anta att lämnade uppgifter är korrekta utan verifiering – en situation som kan leda till felaktiga beslut för personer med funktionsnedsättning eller sjukdom som inte kan eller har svårigheter att fylla i digitala formulär. Detta inkluderar elöverkänsliga personer.</p>	<p>Skapa en möjlighet till ett explicit undantag för personer med elöverkänslighet (om individen begär det) i den presumtion om korrekthet (4.4) – myndigheten ska verifiera uppgifter när de rör medicinska förhållanden.</p>
<p>2. Avsaknad av explicit skydd för elöverkänsliga – varken <i>Kap. 1.4</i> (s. 46-58) eller <i>Kap. 8.8-8.9</i> (s. 275-282) nämner elöverkänslighet som en särskild kategori för absolut sekretess eller för särskilda undantag.</p>	<p>Att elöverkänslighet definieras som en särskild kategori i lagförslagen om absolut sekretess (1.4, 8.8-8.9). Hur absolut sekretess ska tillämpas på elöverkänslighets-relaterade uppgifter (1.4, 8.8-8.9) behöver beskrivas.</p>
<p>3. Nationellt frånvaroregister – <i>Kap. 9</i> (s. 301-428) skapar ett omfattande register med barn- eller elevuppgifter; utan särskilt undantag kan elöverkänsliga barn tvingas rapportera via trådlösa system (se 12.3).</p>	<p>Vi invänder mot att syftet enbart synes vara för övervakning och kontroll. Här finns en möjlighet att istället fokusera på barnets/elevens bästa så att man t ex kan styra upp och verifiera verkan av åtgärder och anpassningar i skolan. Det behöver införas möjlighet att rapportera via icke-trådlösa metoder (9, 12.3) eller ett tydligt undantag i det nationella frånvaroregistret för barn med elöverkänslighet eller som har elöverkänslig förälder.</p>
<p>4. Bredare ändamål för dataanalys – <i>Kap. 8.6-8.7</i> (s. 259-274) föreslår nya, breda ändamål för dataanalys utan tydlig proportionalitetsbedömning för känsliga hälsodata.</p>	<p>En konsekvensbedömning (DPIA - Data Protection Impact Assessment = en riskbedömning enligt GDPR artikel 35), behöver göras specifikt för elöverkänsligas data när nya breda ändamål införs (8.6-8.7).</p>

Problembeskrivning	Önskade förtydliganden / åtgärder
5. Digital identitetsplånbok – Kap. 11 (s. 451-468) kan förbättra datakvalitet men medför risk för felaktiga eller ofullständiga medicinska uppgifter (se 11.4.4) särskilt för personer med funktionsnedsättning eller sjukdom som medför att de inte kan använda någon digital identifieringsteknik alls.	Den hantering som måste till för personer som inte har tillgång till ”identitetsplånbok” behöver beskrivas och utföras i enlighet med våra mänskliga rättigheter. Verifiering av data i den digitala identitetsplånboken <u>innan</u> den används för beslutsfattande (11.4.4) behöver (om den trots allt används utan att individen med funktionsnedsättning själv kan få åtkomst till dess data) kunna begäras ut i analog form av enskild vars data behandlas.
6. Generellt problem med bristande tillgänglighet för individer med sjukdom och/eller funktionsnedsättning som medför oförmåga att använda digitala system!	Fastställa ett rätt till analog åtkomst (t.ex. pappersformulär, telefonkontakt) i samband med digitala tjänster (3.2.3, 8.1-8.4). Införa krav på uttryckt samtycke för all behandling som involverar trådlös teknik (3.2.3) för elöverkännliga.

Allmänt om rätt till analog access för personer med funktionsnedsättning

De flesta problem kan undvikas eller hanteras genom att alla system har en ”analog ingång” där muntlig och/eller skriftlig information (på papper) kan importeras in i ”huvudsystemet”.

- För att säkerställa att de av en person inlämnade uppgifterna blivit korrekt uppfattade och inlagda hos respektive myndighet, behöver en kopia av dessa data sändas (”analogt”) till personen för kontroll och rättelse.
- Myndigheter behöver för detta arbete både ha utbildade handläggare och lätt identifierade kontaktpunkter för personer med funktionsnedsättning.

Avslutning

Genom att beakta dessa förslag kan Socialdepartementet säkerställa att digitaliseringsarbetet inte skadar de mest sårbara medborgarna, utan samtidigt upprätthåller rättssäkerhet och integritet för personer med funktionsnedsättningen elöverkännlighet.

2 Om oss

Elöverkänsligas Riksförbund är en funktionsrättsorganisation som organiserar personer med funktionsnedsättningen elöverkänslighet.

Förbundet är medlem i Funktionsrätt Sverige som organiserar 50 funktionsrättsförbund. Förbundet har för närvarande ca 1800 medlemmar.

Enligt Miljöhälsorapporten 2009 från Socialstyrelsen är 3,2 % av den vuxna befolkningen elöverkänsliga. Det motsvarar över 300 000 personer. Cirka 0,4 % är svårt drabbade.

Elöverkänslighet är en funktionsnedsättning och elöverkänsliga omfattas av "Från patient till medborgare – en nationell handlingsplan för handikappolitiken" antagen av riksdagen den 11 maj år 2000.

I FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som EU har antagit och Sverige ratificerat är det "universellt utformade samhället" en central utgångspunkt.

De kraftiga utbyggnaden av trådlös teknik de senaste 20 åren har medfört en mycket försämrad tillgänglighet i hela samhället för elöverkänsliga. Detta har skett trots att allt fler varningssignaler kommer från olika håll, såsom resolutioner och deklARATIONER från internationella organ (se nedan), i form av forskningsrapporter och inte minst, de drabbades dokumenterade erfarenheter. Resolution 1815 (2011)¹ från Europarådet uppmanar medlemsländerna bland annat att:

8.1.4. ägna särskild uppmärksamhet åt elöverkänsliga människor som lider av ett syndrom som medför överkänslighet mot elektromagnetiska fält och införa särskilda åtgärder för att skydda dem, inklusive att inrätta strålningsfria zoner som inte täcks av trådlösa nätverk;

Fler angelägna råd återfinns i den kompletta resolutionstexten (svensk översättning bifogas).

Den 31 maj 2011 tillkännagav WHO:s cancerforskningsorgan IARC att de beslutat att klassificera radiofrekventa elektromagnetiska fält, som de långt tidigare gjort med lågfrekventa magnetfält, såsom "Class 2B carcinogen", det vill säga som möjligen cancerframkallande, i samma grupp som DDT och bly².

Den 11 maj 2015 lämnade 190 forskare från 39 länder in en uppmaning till FN, FN: s

¹ Resolution 1815 (2011) länk till originaltext på engelska:
<http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/X2H-Xref-ViewPDF.asp?FileID=17994&lang=en>

² Meddelande om IARC:s (International Agency for Research on Cancer) klassificering av radiofrekventa fält inklusive de som kommer ifrån moderna kommunikationsutrustning och mobiltelefoner som möjligen cancerframkallande, länk till IARC:s meddelande: http://www.iarc.fr/en/media-centre/pr/2011/pdfs/pr208_E.pdf

medlemsstater och Världshälsoorganisationen (WHO) där man begär att de [FN] antar mer skyddande riktlinjer för exponering för elektromagnetiska fält (EMF) och trådlös teknik, med hänsyn till allt starkare bevis för risker.

Forskarna bakom "International EMF Scientist Appeal"³, uppmanar generalsekreteraren och FN-anslutna organ att främja förebyggande åtgärder för att begränsa EMF-exponeringar och att utbilda allmänheten om hälsoriskerna, i synnerhet för barn och gravida kvinnor.

I dokumentet "EUROPAEM EMF Guideline 2016 for the prevention, diagnosis and treatment of EMF-related health problems and illnesses"⁴, redogör Europas främsta läkare och experter på problematiken runt elöverkänslighet för den vetenskapliga bakgrunden och ger rekommendationer avseende diagnos och behandling.

I en nyligen publicerad forskningsrapport⁵ med titeln "Electrohypersensitivity as a Newly Identified and Characterized Neurologic Pathological Disorder: How to Diagnose, Treat, and Prevent It." redogör professor D. Belpomme och medarbetare för bl a hur elöverkänslighet kan diagnosticeras, behandlas och förebyggas. Se referens nedan.

För Elöverkänsligas Riksförbund:

Per Segerbäck, sakkunnig

Bilaga: Resolution 1815 (2011) från Europarådet i svensk översättning (PDF)

---

³ Länk till pressmeddelandet: i original på engelska:
https://emfscientist.org/images/docs/EMF_Scientist_Press_Release_5-1-2015.pdf
Svensk översättning: https://emfscientist.org/images/docs/transl/Swedish_EMF_Scientist_Appeal_2015.pdf

⁴ Länk till komplett artikel på engelska:
<https://www.degruyter.com/downloadpdf/j/reveh.2016.31.issue-3/reveh-2016-0011/reveh-2016-0011.pdf>

⁵ Belpomme, D.; Irigaray, P. Electrohypersensitivity as a Newly Identified and Characterized Neurologic Pathological Disorder: How to Diagnose, Treat, and Prevent It. Int. J. Mol. Sci. 2020, 21, 1915.
Länk till komplett artikel på engelska: https://www.mdpi.com/1422-0067/21/6/1915?type=check_update&version=2